

FAGOPPGAVE

Den profesjonelle førskolelærer

- Omsorg og tilknytning for ettåringens oppstart i barnehagen

Utarbeidet av:

Kathrine Nilsen

Studium:

Førskolelærerutdanning, deltid, DEFU 2010, Lofoten

Innlevert:

Høst 2013

Forord

Jeg vil rette en stor takk til alle som på ulike måter har bidratt og støttet meg under undersøkelsen. Jeg starter med å takke informantene, som stilte opp til intervju og delte sine erfaringer med meg.

Takk til min veileder Signe A Hansen som har kommet med konstruktive tilbakemeldinger gjennom denne prosessen.

Til min gode venninne vil jeg rette en stor takk for at hun har lest korrektur, alltid støtter meg og driver meg fremover. Takk for at du alltid er der for meg.

Jeg vil takke arbeidskollegaene på avdelingen min for gode samtaler og oppmuntring underveis i skriveprosessen. Videre vil jeg takke mine fantastiske medstudenter i basisgruppen for mye latter, uvurderlig støtte og hjelp.

Sist, men ikke minst vil jeg takke min mann og mine barn for å ha holdt ut med en mentalt fraværende kone og mamma de siste månedene. Jeg setter umåtelig stor pris på deres tålmodighet, og for at de huslige systemene har blitt ivaretatt under skriveprosessen min.

Innhold

Forord	1
1.0 Innledning.....	4
1.1 Valg av tema.....	4
1.2 Førforståelse og faglig ståsted	4
1.3 Presentasjon av problemstillingen	5
1.4 Begrepsavklaring – omsorg	6
1.5 Oppbygging av oppgaven.....	6
2.0 Teoriperspektiv.....	6
2.1 Omsorg i barnehagen.....	6
2.2 Voksenrollen i barnehagen	8
2.3 Tilknytning	9
3. Metode.....	11
3.1 Valg av metode.....	11
3.2 Kvalitativt intervju.....	12
3.3 Feilkilder og etiske perspektiv.....	12
3.4 Etiske perspektiv.....	12
3.5 Hvordan jeg gjennomførte intervjuene.....	13
3.6 Presentasjon av informantene	13
4.0 Resultat og drøfting	14
4.1 Oppstart og tilvenning	14
4.2 Omsorg	17
4.3 Overgangsobjekter.....	20
4.4 Overgangen mellom hjem og barnehage	21
4.5 Utfordringer i forhold til ettåringenes oppstart i barnehagen.....	22
5.0 Avslutning og veien videre	23
5.1 Veien videre.....	23

7. Referanser.....	25
Vedlegg:	25
Vedlegg I – Invitasjonsbrev.....	25
Vedlegg II - Intervjuguide	26

1.0 Innledning

Det fremgår i politiske vedtekter at det skal være full barnehagedekning i Norge, og en rekke kommuner har i praksis også oppnådd denne målsettingen. En konsekvens av dette er at antall ettåringer i barnehagene har økt. I offentlige debatter har mange stilt seg kritiske til at så små barn skal inn i barnehagen. Debatten har blant annet dreiet seg om de minste barnas behov for trygghet og omsorg fra foreldre og nære omsorgspersoner kontra foreldrenes og samfunnets behov for å plassere barn i barnehagen. Det er ingen tvil om at barnehagens møte med de minste vil spille en stor og viktig rolle i forhold til deres utvikling, og voksenrollen blir viktig i møte med de små barna (Kvelling, 2010).

1.1 Valg av tema

Temaet omsorg og tilknytning, vekket min interesse helt fra starten av studietiden, gjennom en samtale jeg hadde med en førskolelærer på trimtur i de Bayerske skoger. Vi diskuterte hvor viktig det er at små barn får danne gode relasjoner til sine omsorgspersoner. Førskolelæreren vektla spesielt hvor grunnleggende omsorg og trygg tilknytning til nære voksenpersoner er for barns utvikling. Etter tre år på studiet og flere erfaringer rikere, har jeg innsett at samtalen har fulgt meg siden. Den har vekket en dypere interesse rundt begrepene omsorg og tilknytning, og hva dette har å si for ettåringens oppstart i barnehagen.

I høst begynte jeg å jobbe på en småbarnsavdeling, utelukkende bestående av ettåringer som skulle ivaretas på best mulig måte, for å sikre at adskillelsen fra foreldrene kunne oppleves tryggest mulig. Samtidig skulle vi sikre at tilknytningen til nye omsorgspersoner i barnehagen foregikk på en god måte. Temaet er derfor høyst relevant for min egen hverdag i barnehagen. Min erfaring så langt tilsier at det er av stor betydning for tilknytningsprosessen mellom ettåringer og nye omsorgspersoner, at de møter et kvalifisert personale som har et bevisst og reflektert forhold til de minste barnas sårbarhet, og som er i stand til å møte deres individuelle behov.

1.2 Førforståelse og faglig ståsted

Barnehagen jeg arbeider i, har tidligere samarbeidet mye på tvers av avdelingene. Vi har for eksempel avlastet hverandre i hverdagen med å se etter hverandres barn. Avdelingene har også vært sammen en stund om morgenen og om ettermiddagene. Som tidligere nevnt ble småbarnsavdelingens barnegruppe i høst beriket med bare ettåringer. Personalet på småbarnsavdelingen la stor vekt på å tilrettelegge for forutsigbarhet og rutiner med å skjerme

ettåringene for unødvendig uro og forstyrrelser. Hovedfokuset i høst ble rettet mot omsorg, nærhet og tilgjengelighet, for å fremme trygghet og gode relasjoner mellom barn og voksne. For at ettåringen skulle få en følelse av at barnehagen var en naturlig forlengelse av familien, brukte personalet tid på å gi flaske og bysse i søvn de barna som hadde behov for dette i en overgangsfase. Overgangsobjekter som flaske, smokk og koseklut fungerte som en trygghet for ettåringene under bearbeidelse av sine følelser ved adskillelse fra foreldrene (Askland/Sataøen, 2009).

En konsekvens av å ha en barnegruppe med bare ettåringer, har medført at samarbeid på tvers av avdelingene har vært problematisk. Det har ikke vært tid og kapasitet til dette i samme grad som tidligere.

1.3 Presentasjon av problemstillingen

I barnehagen oppsto det en intern diskusjon blant personalet angående bruken av overgangsobjekter som flaske, smokk og koseklut. Noen mente at det var feil å bysse barna i søvn, likeså å bruke tid på å gi barna flaske når de skulle sove. Mens vi som jobbet på småbarnsavdelingen med ansvaret for ettåringene mente at det var viktig å opprettholde dette i en overgangsperiode for de barna som var vant til dette hjemmefra.

Kunnskapene jeg har fått gjennom studietiden har lært meg at måten vi på småbarnsavdelingen jobbet på i møte med ettåringene har vært velbegrunnet. Det å ha god tid for å gi barna omsorg og kjærlighet i overgangen fra hjem til barnehage, er i seg selv en styrke for å oppnå trygg tilknytning. Det var viktig for pedagogisk leder og assistentene å fokusere på at ettåringens trivsel og utvikling skulle veie tyngst i tilvenningstiden. Derfor har jeg i mine videre undersøkelser rettet hovedfokuset på ettåringenes møte med barnehagen og hvordan ivaretas ettåringenes behov. Jeg har også ønsket å belyse andre førskolelæreres erfaringer og refleksjoner rundt oppstarten i barnehagen.

Med mine erfaringer og tanker som bakteppe ble problemstillingen slik:

”Hvordan jobber førskolelærere med å tilrettelegge for omsorg og tilknytning ved ettåringens oppstart i barnehagen?”

Målet med oppgaven er å belyse hvordan et utvalg andre barnehager ivaretar ettåringenes behov. Dette forutsetter at jeg får intervju pedagogiske ledere som er kunnskapsrike og reflektert overfor ettåringens behov.

1.4 Begrepsavklaring – omsorg

Omsorgsbegrepet har i følge filosofen Nicholas Smith (Tholin, 2013) røtter ”tilbake til den stoiske moralfilosofen Aristoteles` etikk, og idealet om å strebe mot ”det gode liv” og vise omtanke for medmennesker” (Tholin, 2013, s. 17.). Omsorg kan også defineres som å sørge for, ta vare på eller vise omsorg for andre mennesker. Gjennom stemninger, varme blikk og berøringer legges grunnlaget for omsorg (ibid).

1.5 Oppbygging av oppgaven

Jeg har nå presentert mitt valg av tema, førforståelse, problemstillingen og hva jeg legger i omsorgsbegrepet. I kapittel 2 vil jeg trekke opp et teoretisk perspektiv for å forstå ettåringens behov og utvikling. Metodedelen blir presentert i kapittel 3, hvor blant annet valg av metode begrunnes. I kapittel 4 legger jeg frem resultatene som drøftes opp mot teoriperspektivet. Avslutningsvis oppsummerer jeg undersøkelsen for å se om den ga svar på problemstillingen og veien videre.

2.0 Teoriperspektiv

I det følgende kapittelet vil jeg anvende relevant teori og lovverk som jeg mener er viktig for å belyse problemstillingen min. Jeg har valgt å ta for meg Tholin, Kvello og Bowlby sine teoretiske perspektiv, og se nærmere på hva de sier om omsorgsbegrepet, voksenrollen og tilknytning i forhold til ettåringenes oppstart i barnehagen.

2.1 Omsorg i barnehagen

Omsorgsbegrepet er forankret i Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (KD, 2011) (Heretter omtalt som Rammeplan (KD, 2011)). Der står det at ”barn har rett til omsorg og skal møtes med omsorg. Barnehagens personale har en yrkesetisk forpliktelse til å handle omsorgsfullt overfor alle barn i barnehagen ”(KD, 2011, s. 29.). Videre i barnehagelovens § 1 Formål, 1. ledd står det at ”Barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling” (KD, 2011, s. 29.).

Rammeplanen (KD, 2011), er et redskap som bevisstgjør personalet i forhold til innhold og utførelse av pedagogisk arbeid i barnehagen, og sørger for at vi setter vårt pedagogiske arbeid med barn i system og tilrettelegger for god vekst og utvikling. Personalet i barnehagen må

kjenne til Rammeplanens innhold og kunne jobbe ut fra den. Å fremme det unike i hvert barn, der det vises lydhørhet, nærhet, innlevelse og evne og vilje til samspill, preger en omsorgsfull relasjon. Disse faktorene skal være synlig både i lek (KD, 2011), måltider, stell og påkledning i barnets hverdag. ”Omsorg har en verdi i seg selv. (KD, 2011, s. 31.) Omsorg er nært knyttet til oppdragelse, helse og trygghet, og er samtidig en viktig forutsetning for barns utvikling, læring og danning”. Om barnet blir møtt med omsorg (KD, 2011), har barnet større forutsetninger for å utvikle tillit, både til seg selv og andre, samt skape gode relasjoner som fremmer større ansvar for seg selv og fellesskapet. Blir et barn møtt med omsorg dannes grunnlaget for at barnet utvikler sosial kompetanse, som er viktig i et livslangt læringsperspektiv (ibid).

Kristin R. Tholin (2013) er utdannet førskolelærer og har skrevet boken Omsorg i barnehagen. Tholin legger stor vekt på omsorgssiden ved førskolelæreryrket, noe som hun oppfattet som både krevende og ikke alltid like opplagt. Tholin bekymrer seg for at oppmerksomheten rundt omsorgens status skal bli redusert i det grunnleggende arbeidet i barnehagen, som en konsekvens av internasjonale og politiske strømninger. Hun sier videre at personalets behandling av barnet kan utgjøre store forskjeller for hvordan barnets barnehageliv blir. For å fremme viktige forbindelser til omsorg fokuserer hun på innholdet i barnehagen, som for eksempel i hverdagsaktiviteter, prosjekter og gjennom arbeid med fagområder. Ikke alle i en personalgruppe har samme erfaringer rundt omsorgsbegrepet, noe som kan skape negative og positive assosiasjoner ut fra ulike opplevelser enkeltindividet har (ibid).

Videre sier Tholin (2013) at for ettåringer er det ikke uten betydning hvem de er sammen med. Før sitt møte med barnehagen har ettåringene vært helt avhengig av foreldrenes omsorg og beskyttelse. I overgangen til barnehage vil barna kunne ha ulik ”kjemi” med de ansatte, og det kan oppstå behov for bytte av kontaktperson i personalgruppen hvis kjemien mellom barn og voksen ikke stemmer. Dette medfører at personalet må være oppmerksomme på barnas behov for omsorg, og tidligere erfaringer og opplevelser med omsorg. I følge Tholin er det en kontinuerlig utfordring for personalet å huske, at barna skal være i sentrum for vår oppmerksomhet. Historisk sett har omsorgsarbeid utviklet seg fra å være henholdt barnets familie til at det offentlige gradvis har overtatt omsorgsfunksjonen, noe som fører til at førskolelærere i møte med dagens barn må se dem med nye eller nypussede ”briller” for å møte samfunnets endringer, krav og gjeldende lover (ibid).

I barnehagesammenheng skal ikke omsorg erstatte barnets nærmestes omsorgspersoner (Tholin, 2013), men være et supplement i barnas liv og kan ha andre kvaliteter enn den omsorgen barnet får i hjemmet. Den omsorgen barnehagen utfører blir betegnet som profesjonell omsorg og kalles for offentlig omsorg. Den kan beskrives som planlagt, distansert, regelstyrt og oppgaveorientert. Samtidig skal denne form for omsorg uttrykke ekte og personlig engasjement for å ivareta barnet på en best mulig måte.

Tholin (2013) belyser at personalet i barnehagen har et stort etisk ansvar overfor barna. I barnehagen skal det være utdannede pedagoger som har kompetanse til å vurdere behovene det enkelte barn har, samt tilrettelegge for barns utvikling og læring. En konsekvens av dette er at personalet får stor innflytelse i barnas liv og må være bevisst på sitt etiske og verdimeslige ståsted samtidig som de må se hvert enkelt barn som unike og forskjellige individer og møte dem ut fra sitt perspektiv (ibid). Er personalet bevisste rollemodeller (Søvik, 2007), og møter barnet med tillit og respekt, og utøver omsorg overfor barna, vil personalet være med å fremme omsorgfulle og tillitsfulle barn som igjen vokser til og tar med seg holdingene sine videre på veien.

2.2 Voksenrollen i barnehagen

I følge formålsparagrafen i barnehageloven er (KD, 2011, s. 21.) ”en av barnehagens viktigste oppgaver å gi barna omsorg og nærhet og legge forholdene til rette for allsidig utvikling. Både kroppslig og språklig gir barna uttrykk for hvordan de har det. Hvordan barn opplever møte med andre, vil påvirke barnas oppfatning av seg selv. Det er derfor viktig å understreke at barn må møtes med tillit og respekt”.

Ettåringer (Kvello, 2010) tilbringer store deler av hverdagen sin i barnehagen. Barnehagen er derfor en viktig arena for små barn i barnehagen, og som ansatt setter man spor etter seg i barna. Det stilles krav i forhold til relevant kunnskap og kompetansen hos personalet i barnehage. Personalet må ha kompetanse som tilsier at de ser barnet som en del av en relasjon, og de må være bevisste i sin rolle i samspill med barna både følelsesmessig og fysisk. I dette ligger det å favne om barnet, gi trøst og omsorg og kunne være en ”emosjonell ladestasjon”. Det vil si å være følelsesmessig til stede og hjelpe barnet til å regulere følelsene sine til de er klare til å møte neste utfordring. Dette er en av de viktigste oppgavene personalet har. I møte med barna er det viktig å ha et miljø der personalet ser barnets perspektiv og bygger både fysiske og emosjonelle relasjoner ut fra begrepet: for barnets beste, det vil si at

barnet alltid bør være i fokus. For at personalet skal kunne fungere som barnets trygge base, er gjentatt samspill og kontinuitet viktig for å skape en stabil ramme rundt barnet (ibid).

Å oppnå en trygg og god plattform for barnets oppstart i barnehagen (Tholin, 2013), avhenger av et kompetent personale, som i sitt arbeid er reflekterte og bevisste på barnehagens målsettinger. Personalet skal reflektere over verdiene som de er pålagt gjennom barnehagens formålsparagraf som nevnt tidligere. De skal se barnet fra barnets perspektiv, fremme trygghet og bidra med å hjelpe barnet inn i det sosiale rommet som barnehagen representerer. Selv om det kan råde ulike meninger, er det en viktig faktor for barna at personalet samarbeider ut fra et felles etisk verdigrunnlag og pedagogisk ståsted. For å bli gode på omsorg er refleksjon rundt egne holdninger og handlinger et viktig virkemiddel for å utvikle og øke kvaliteten i barnehagen (ibid).

Meyer (2005) sier at et godt arbeidsmiljø er viktig for personalet og har en egenverdi både for personalet og barnas læringsmuligheter. Vilkårene for barn i barnehagen er nært forbundet med holdninger, pedagogisk innsikt og engasjement som råder blant personalet. En pedagogisk leders oppgave blir å samle personalet mot en felles visjon og fremme interesse, innsatsvilje, trivsel og glede. For å oppnå disse faktorene må pedagogisk leder blant annet være en god pådriver og en god rollemodell for sine medarbeidere (ibid). Personalet og deres samhandlinger uttrykkes gjennom holdninger og verdier og videreføres til barna. Gjennom et personale som fremstår som nære omsorgspersoner (KD, 2011), som ser barnet, tar det på alvor og møter det med tillit og respekt, ivaretas rammeplanen som vektlegger dette som barnehagens viktigste oppgaver. Opplever barnet å bli møtt med tillit og respekt (Kvello, 2010), har dette stor betydning for barnets tilknytning til andre omsorgspersoner enn foreldrene.

2.3 Tilknytning

Måten et barn har tillit eller misstillit til omverden på kalles tilknytning (Kvello, 2010). I følge Kvello (2010) fødes hvert barn med et livsnødvendig behov for å knytte seg til en eller flere omsorgspersoner. Hvordan barnet knytter seg til andre på, varierer ut fra resultatet av kvaliteten på samspillet omsorgsgiverne har dannet mellom seg og barnet. Grunnlaget for barnets tilknytning til sine omsorgsgivere etableres i første leveår, og styrkes gjennom barnets to og et halvt leveår. Det vil si at når ettåringen starter i barnehagen kan tilknytningen enda påvirkes. Derfor hviler det et stort ansvar på barnehagepersonalet for å ivareta barna på en måte som styrker en trygg tilknytning (ibid). Kvello (2010) sier at ettåringen utvikler unike

tilknytninger til ulike mennesker og gjerne har fire til fem personer som barnet klart foretrekker når det blir trist, eller utrygg. I barnehagesammenheng kan man se at noen barn helst søker trøst fra utvalgte personer. Som Kvello (2010) hevder, anbefales det at barnet får gehør for å søke til den de selv ønsker, framfor å presses til å søke trøst og støtte fra en ansatt barnet ikke foretrekker der og da.

I boken utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst har Askland og Sataøen (2009) definert tilknytning som et emosjonelt bånd, som knytter barnet følelsesmessig til en eller flere personer. Grunnlaget for god tilknytning tar sikte på hvordan følelsesmessige relasjoner blir etablert og utviklet fra tidlig samspill mellom mor/far eller barnets primære omsorgspersoner. Hvordan barnet blir sett og hørt i samspillet med sine medmennesker er utgangspunktet for barnets videre utvikling av personligheten. For barnets videre utvikling på alle områder, er tilknytning viktig (ibid). Sett i lys av dette vil jeg redegjøre for John Bowlbys tilknytningsteori.

John Bowlby (Kvello, 2010) var den første som brukte begrepet tilknytning for å redegjøre for hvordan barn skaper relasjoner og knytter følelsesmessige bånd til viktige omsorgspersoner i løpet av sine første 12–18 måneder. Denne tilknytningen er i følge Bowlby, felles for alle mennesker i ulike kulturer og handler om hvordan og hvorfor et barn må bli sett, anerkjent og bekreftet av sine omsorgspersoner. Behovet for å søke nærhet og beskyttelse når barnet føler seg utrygg, er i følge Bowlby en grunnleggende tendens hos mennesket (Kvello, 2010). Jeg forstår det dit hen at den beste trøsten ofte er nærheten til viktige omsorgspersoner. At omsorgspersonen kan fungere som en trygg havn når barnet skal utforske omgivelsene, samtidig som overgangsobjekter i form av flaske, sutt, bamse eller en koseklut også kan fungere som en trygghet for barnet.

Begrepene trygg eller utrygg er to faktorer som Kvello (2010) beskrives som tilknytningskvalitet, som skapes gjennom relasjoner mellom barnet og viktige personer i omgivelsene til barnet. Kvaliteten på tilknytningsrelasjonen bestemmes ut fra omsorgspersonenes adferd og spesielt deres følelsesmessige omsorg overfor barnet. Dette vil være en viktig faktor for hvordan barnet forholder seg til verden og hvilke mentale modeller det lager seg i forhold til tilknytningspersonene. Samspillerfaringene barnet har opplevd med foreldrene, vil etter hvert samles i ”indre arbeidsmodeller”, som vil være en faktor for hvordan barnet forstår verden (ibid). Bowlby (Askland/Sataøen, 2009) mener arbeidsmodellene barnet utvikler det første leveåret blir svært viktig for barnets senere

tilknytning til andre personer, som venner og livspartnere. Hvordan utfallet blir, påvirkes av arbeidsmodellene om de er positive eller negative, om erfaringene vil fremme eller hemme dem som trygge eller uavhengige personer (ibid). At barn protesterer ved adskillelse fra sine foreldre hevder Bowlby (Kvelling, 2010) er sunt og naturlig, fordi protestene uttrykker barnets ønske om å være nær foreldrene sine. Foreldrene er barnets første trygge base, men barn kan også oppleve barnehagen som en trygg plass (ibid).

Finn Skårderud (Askland/Sataøen, 2009, s. 82.) sier at:

Den som har erfart trygg tilknytning i oppveksten, har større sjanse for å utvikle gode mentaliserende evner. Den trygge tåler å være usikker, og kan folde ut sin nysgjerrighet overfor andre. Når tryggheten åpner for undring og flere perspektiver, kan vi forstå bedre, og således bli enda tryggere.

3. Metode

Metode er en fremgangsmåte for å innhente den informasjonen som skal til for å kunne besvare spesifikke spørsmål. Metoden som blir valgt kan være et verktøy som forteller hvilken fremgangsmåte som skal velges for å løse problemer, finne frem til resultater og for å samle ny kunnskap og dypere forståelse (Dalland, 2012).

3.1 Valg av metode

Det finnes kvantitative og kvalitative metoder, og jeg har valgt å benytte en kvalitativ metode i form av intervju, som redskap for å innhente kunnskap for å belyse min problemstilling. Kvalitativ metode (Dalland, 2012) vil gi meg en unik mulighet til å fange opp tanker og erfaringer, som ikke lar seg tallfeste eller måle slik som en kvantitativ metode ville gjort. Den kvalitative metoden har jeg valgt på bakgrunn av problemstillingen min, der jeg ønsker å finne ut av konkrete spørsmål i forhold til ettåringenes oppstart i barnehagen. Dybdeintervju av pedagogiske ledere vil kunne gi meg tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag med utdypende svar. Metoden gir meg direkte kontakt med informanten. Gjennom tilstedeværelse gir det meg bedre mulighet til å få frem nyanser, stille og gi oppfølgingsspørsmål underveis som jeg trenger for å besvare problemstillingen min. En annen avgjørende faktor for valg av metode er den knappe tiden jeg har til rådighet for å gjennomføre denne undersøkelsen.

3.2 Kvalitativt intervju

”De kvalitative metodene (Dalland, 2012, s. 112.) tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle” Intervju kan være et av virkemidlene innen denne metoden som bidrar med å gå i dybden og gjør det mulig å fange opp tanker og erfaringer til informantene. Det oppnås direkte kontakt med informantene og det kan få frem nyanser i både spørsmål og svar. Informantene får mulighet til å utdype og forklare utsagn underveis eller spørre hvis spørsmålene er uklare. Det åpnes også opp en mulighet til å stille flere spørsmål enten for å avgrense eller utfylle det jeg vil vite mer om (ibid).

3.3 Feilkilder og etiske perspektiv

Gjennom valg av intervju som forskningsmetode har jeg forholdt meg til to informanter og det de sa under intervjuene. Jeg har ikke hatt mulighet å kontrollere om det de sa stemte overens med handlingene i hverdagen. I forhold til problemstillingen min, mener jeg informasjonen førskolelærerne ga, har vært tilstrekkelig for mine undersøkelser omkring hvordan ettåringens behov for omsorg og tilknytning ivaretas. Med tanke på tiden jeg har til rådighet og i forhold til at gjennomføring og bearbeiding av intervjuene er tidkrevende valgte jeg å avgrense utvalget av førskolelærere. Den lave representasjonen av barnehager er ikke nok for å generalisere hvordan alle førskolelærerne i kommunen jobber med å tilrettelegge for omsorg, tilknytning og om de tilbyr ettåringene overgangsobjekter, som flaske og triller barna i søvn. Førskolelærerne har likevel gitt meg et innblikk i deres prosedyrer i møte med ettåringens oppstart i barnehagen og hvordan de tilrettelegger for omsorg og tilknytning for barnet.

3.4 Etiske perspektiv

I forkant av forskningen oppsøkte jeg to førskolelærere for å høre om de kunne tenke seg å delta i forskningsarbeidet mitt, noe som begge stilte seg positive til. Før jeg gikk i gang med intervjuet av førskolelærerne som skulle gi av sin kunnskap og erfaringer, var det av stor betydning for meg å oppnå tillit hos dem. Dette for at jeg ønsket at førskolelærerne skulle oppleve at de ble godt ivaretatt under deltagelsen av forskningen, slik at de kunne føle seg trygge på min taushetsplikt under behandlingen av eventuelle personopplysninger (Dalland, 2012). Det ble utformet et brev til pedagogene med informasjon om oppgavens innhold og mål, hvordan intervjusituasjonen ville bli, og at jeg ønsket å benytte lydopptak. Der informerte jeg om at alle opplysninger ville høres bare av meg og bli anonymisert og ikke være gjenkjennbare i den ferdige oppgaven.

3.5 Hvordan jeg gjennomførte intervjuene

På forhånd hadde jeg utformet åpne spørsmål i intervjuguiden (Dalland, 2012), som ikke ledet til ja og nei svar. Intervjuguiden inneholder åtte spørsmål basert på tema som berører omsorg og tilknytning i tilvenningsperioden til ettåringen. Lydopptak ble benyttet for å oppnå korrekte sitater, og fordi jeg ville vise interesse og lytte til førskolelærerne sine erfaringer, fremfor å notere alt underveis. Målet var også å unngå eventuelle misforståelser.

Jeg oppsøkte etter nærmere avtale barnehagene, for gjennomføring av intervjuene. I møte med førskolelærer 1, ble det litt ventetid før vi kom i gang med intervjuet på grunn av mangel på ledig kontor. Dette kunne bidratt til å uroe gjennomføringen av intervjuet, men med hjelp av humor og positivitet gjennomførte vi som planlagt, bare litt forsinket. Møtet med førskolelærer 2 gikk uten forstyrrelser. Under intervjuene var det viktig for meg at kvaliteten på spørsmålene var gode og gjennomarbeidet slik at jeg kunne lytte aktivt til erfaringene og historiene fra førskolelærerne. På forhånd bestemte jeg meg for å la førskolelærerne lede an i samtalen, slik at min førforståelse ikke hindret eller la føringer for deres besvarelser. Jeg stilte oppfølgende spørsmål ved behov, både i forhold til førskolelærernes svar og i forhold til min førforståelse fra arbeid i egen barnehage. Det ene intervjuet hadde en tidsramme på ca. en halv time, det andre på en time. Under begge intervjuene opplevde jeg ro og tilstedeværelse fra førskolelærerne. Kort tid etter intervjuene, transkriberte jeg intervjuene. Jeg brukte markeringstusj for å kategorisere innholdet. Dette bidro til lettere å finne frem til de ulike temaene i materialet.

3.6 Presentasjon av informantene

Samfunnet vi lever i er ganske lite derfor nevner jeg ikke navn på barnehagen og omtaler deltakerne i intervjuene for førskolelærer 1 og 2. Når jeg refererer direkte til førskolelærernes utsagn, skriver jeg av samme grunn på bokmål. Andre gjenkjennende faktorer for barnehagedriften vil også bli anonymisert.

Førskolelærerne ble valgt ut fra deres kjennskap til temaet. Det var også av stor betydning at de hadde erfaringer med ettåringer i barnehagen. Førskolelærerne representerer barnehager med ulik størrelse og ulike barnegrupper.

Førskolelærer: er 38 år, var ferdig utdannet i 1999 og har vært pedagogisk leder siden 2000 og daglig leder siden 2007. Av videreutdanning nevntes personalledelse og kompetanseutvikling.

Førskolelærer 2: er 46 år, var ferdig utdannet i 1992 og har jobbet som leder i 23 år. Av videreutdanning nevntes 1. og 2. avdeling spesialpedagogikk, veiledningspedagogikk, bachelor i ledelse og økonomi og har tatt andre fag som markedskommunikasjon, media og holder nå på med en master i personalledelse som avsluttes i 2014.

4.0 Resultat og drøfting

I følgende kapittel vil det bli gitt en presentasjon og drøfting av resultatene som kom frem i undersøkelsen. Intervjuene besto av refleksjoner og svar fra førskolelærer 1 og 2 som bidro med sine erfaringer fra barnehagen. Jeg vil i presentasjonen fokusere på det som er relevant for tidligere omtalte problemstilling:

”Hvordan jobber førskolelærere med å tilrettelegge for omsorg og tilknytning ved ettåringens oppstart i barnehagen?”

Førskolelærernes refleksjoner rundt egne erfaringer presenteres i drøftingen for å belyse problemstillingen min. I intervjuet reflekterte de om hvilke tanker og intensjoner de har rundt det å yte omsorg med tanke på å oppnå tilknytning når ettåringer starter i barnehagen. De reflekterte også over egne holdninger og egen praksis angående bruk av overgangsobjekter som flaske med melk i og handlinger som å trille ettåringene i søvn når de skal sove. Presentasjon og drøfting av resultater av intervjumaterialet vil fremkomme i inndelte underkapitler. For å få frem helheten og bedre oversikt over førskolelærernes bidrag i undersøkelsen, presenteres og drøftes resultatene under ett og opp mot oppgavens teoriperspektiv.

4.1 Oppstart og tilvenning

Både førskolelærer 1 og 2 hadde i sine barnehager rutiner i forbindelse med forberedelser til ettåringens oppstart i barnehagen. Barnehagene sendte ut velkomstbrev på forhånd med presentasjon av barnehagen, dens vedtekter og regler og hva foreldrene må forholde seg til. Førskolelærer 1 fortalte at det alltid ble lagt velkomstbrev på plassen til barnet som på forhånd var klargjort med barnets navn, slik at foreldrene kunne finne barnets plass i garderoben. Dette syntes førskolelærer 1 var viktig å ha på plass før familiene kom, slik at de kunne kjenne seg velkommen og oppleve at personalet i barnehagen visste at barnet deres skulle begynne der. Førskolelærerne var opptatt av å trygge foreldrene på at akkurat deres barn ble ivaretatt og sett når de var i barnehagen. Refleksjonen samsvarer med Bowlbys (Kvelling, 2010)

tilknytningsteori som handler om at et hvert barn må bli sett, anerkjent og bekreftet av sine omsorgspersoner for at barnet skal kunne utnytte sine ressurser og evner.

Ved ettåringens oppstart i barnehagen, var tilvenningstidens tidsperspektiv ulike.

Førskolelærer 1 fortalte at hos dem var tilvenningstiden fra en til tre dager, med mulighet til å utvide tiden for å tilpasse hvert enkelt barns behov. Erfaringene hennes tilsa at noen barn trengte lang tid med tilvenning mens andre barn løsrev seg raskere fra foreldrene og uttalte dette om barn med sterk tilknytning til foreldrene:

”Hvis et barn er sterkt knyttet til moren, kan hun bruke så mye tid hun vil sammen med barnet. Vi har ikke klare regler på hvor lenge vi vil la dem holde på, men hvis det drøyer i tid har vi prøvd å veilede mor til å forlate ettåringen og la reaksjonene komme. Ellers ville ettåringen bli vant til at mor var der hele tiden. Dette er en balanse-gang der vi alltid bruker skjønn i forhold til en slik situasjon.”

Utsagnet fra førskolelærer 1 kan beskrive det Tholin (2013) sier, at for ettåringen er det ikke det samme hvem de er sammen med fordi de er helt avhengig av foreldrenes omsorg og beskyttelse, som representerer det kjente og trygge for barnet. Dette medfører at personalet som her, er bevisste på ettåringenes ulike erfaringer med omsorg, og at de evner å hjelpe barnet inn i sin nye tilværelse. Måten ettåringen blir møtt av personalet, er med på å sette spor i barnet og kan bidra til store forskjeller for ettåringens liv i barnehagen. Hvordan personalet opptrer overfor ettåringen, er viktig for å fremme omsorgsrelasjoner mellom personalet og barnet. Tiden ettåringen oppholder seg i barnehagen, skal personalet være et profesjonelt supplement for foreldrene, med andre omsorgskvaliteter enn det ettåringen får sammen med familien. Personalet kan ikke, og skal ikke erstatte den grunnleggende, foreldre - barn tilknytningen, likevel er de sentrale personer i ettåringenes liv (ibid).

Personalet i barnehagen (Tholin, 2013) har i så måte et stort etisk ansvar for de små ettåringene. For å ivareta det pedagogiske innholdet i rammeplanen skal personalet bestå av pedagoger som har kompetanse gjennom førskolelærerutdanning. Pedagogen skal kunne vurdere enkeltbarnets behov og bidra til ettåringens utvikling og læring, men også kunne løfte personalet til kompetente medarbeidere (ibid). Å legge forholdene til rette for allsidig utvikling er nedfelt i barnehageloven (KD,2011) og er en av barnehagens viktigste oppgaver.

I barnehagen til førskolelærer 2 hadde de ikke tidsperspektiv på tilvenningstiden, men alle barna måtte starte på en mandag. Foreldrene fikk selv bestemme hvor lenge de ville være

sammen med barnet sitt i barnehagen. Begge førskolelærerne hadde gjort seg erfaringer med at tilvenningen måtte tilpasses individuelt, ut fra barnet og foreldrenes ulike behov. Derfor kunne tre fastsatte dager være kort tid for enkelte ettåringer. Førskolelærer 2 hadde også erfart, at for å få en fin tilvenning hadde det mye å si hvordan foreldrene håndterer adskillelsen. Førskolelærer 2 hadde opplevd enkelte foreldre som ikke likte at barnet deres synes det var greit å bli forlatt. På foreldrenes væremåte og atferd kunne hun ofte forutsi hvordan barnets tilvenningstid ville forløpe, og uttrykker dette:

”Hos meg er det forbudt å skrike for at du skal levere barnet i barnehagen. Spill helt, slik du skal være for ungene dine. Hvordan kan du få ungen til å trives hvis foreldrene synes det er forferdelig å avlevere ungen. Du overfører dine følelser, hva du tror og mener. Det er viktig at foreldrene er trygge og tror på de voksne og at dette blir greit.”

Slik jeg tolker utsagnet illustrerer dette Bowlby (Kvillo, 2010), som belyser at det er en naturlig reaksjon for barnet å protestere ved adskillelsen fra foreldrene, noe som uttrykker barnets ønske om å være sammen med sine foreldre. Førskolelærer 2 sine erfaringer med utrygge foreldre kan også samsvare med Bowlby (Kvillo, 2010), som hevder at kvaliteten på tilknytningsrelasjonen mellom ettåringen og personalet bestemmes ut fra foreldrenes adferd. Dette vil være en viktig faktor for hvordan barnet forholder seg til personalet som skal fungere som omsorgspersoner den tiden barnet oppholder seg i barnehagen. Erfaringene til førskolelærer 2 kan også beskrive det Bowlby (2010) kaller en ”arbeidsmodell” der barnets positive eller negative samspillerfaringer samles og blir avgjørende for hvordan barnets møte med venner og kjæreste vil utarte seg senere i livet. Er erfaringene positive vil barnet oppleve trygg tilknytning og motsatt der negative opplevelser har fått festet seg (ibid).

For å legge til rette for at ettåringen og foreldrene fikk en gradvis tilvenning til personalet og barnehagen, oppfordret begge barnehagene foreldrene og komme innom på besøk den første dagen. Foreldre og barn kunne spise et måltid sammen med dem og gjerne være med på en samlingsstund. Neste dag skulle være kort, barnet kunne være litt ute sammen med foreldrene før mor eller far prøvde å overlate ettåringen til sin primærkontakt. Foreldrene måtte likevel være innen rekkevidde hvis ettåringen følte seg utilpass. Fra dag tre og utover utvidet de oppholdstiden for ettåringen. Tilvenne en ettåring i forhold til større barn, krever en annen type bevissthet i tilvenningstiden. Førskolelærer 1 mente ettåringen ikke kan uttrykke seg verbalt og har ikke forståelse om at de skal overlates til andre enn sine foreldre. Førskolelærer 1 var

derfor opptatte av at de ikke ville slippe foreldrene før både barn og foreldre var trygge nok til dette. Dette samsvarer med rammeplanen (KD, 2011), som påpeker at det er viktig at personalet kjenner til dens innhold for å tilrettelegge for omsorg og tilknytning.

For å sikre grunnlaget for å etablere gode tilknytningsbånd til nye omsorgspersoner, hadde begge barnehagene en ordning med primærkontakt. Det vil si en bestemt person med hovedansvaret for ettåringen som starter i barnehagen, og det første kontaktpunktet for barnet og foreldrene så lenge barnet hadde behov for det. Hos førskolelærer 2 hadde de to primærkontakter, slik at ettåringen alltid hadde noen de kjente. En medvirkende faktor til dette var å lette situasjonen for barnet i forbindelse med ulike vaktordninger som fantes i barnehagen. Enkelte ganger opplevde barnehagen også det faktum, at kjemien mellom ettåringen og primærkontakten ikke alltid stemte overens. I de tilfellene barnet søkte en annen i personalgruppen, byttet de primærkontakt. Disse ordene understøttes av Kvello (2010) som anbefaler at barnet må bli forstått når det søker til en voksenperson de selv ønsker, framfor å bli presset til å søke trøst hos en barnet ikke foretrekker der og da.

Begge førskolelærerne var opptatt av å ivareta enkeltbarnet og deres ulikheter, samt fremme det unike i dem slik det kommer frem i rammeplanen (KD, 2011). For å ivareta barnet på best mulig måte, var førskolelærer 1 opptatt av la foreldrene fortelle om deres ettåring, barnets personlighet, vaner, uvaner og rutiner for å få et bedre helhetsbilde av ettåringen.

For ettåringenes start på sitt livsløp, blir barnehagen som teorien (Kvello, 2010) innledningsvis har beskrevet, et viktig sted for barna. Derfor er det av stor betydning at ettåringene blir møtt av et bevisst og kompetent personale som ser barnet fra deres ståsted, fremmer trygghet og hjelper ettåringen inn i barnehagehverdagen (KD, 2011). Slik førskolelærer 1 setter barnet i sentrum, samsvarer med Tholins (2013) tanker for hvor oppmerksomheten skal ligge i arbeidet med barna.

4.2 Omsorg

Det kom frem av intervjuene at begge førskolelærerne var tydelige på at ingen ettåringer var like og det var stor forskjell på barna. Førskolelærer 1 mente det var viktig med faste og klare rammer for ettåringen, og at de fikk begynne i en liten gruppe der det var rolig og tilstrekkelig bemanning til å ha barna på fanget og gi omsorg og nærhet. Hvis det ble for mange barn og voksne rundt ettåringen, ble det vanskeligere å ivareta de primære behovene som blant annet

omsorg og kjærlighet. Erfaringene viste at ettåringene raskt begynte å bevege seg i hele barnehagen og uttrykte seg slik i forhold til trygghet:

”Jeg tror det gikk to dager før ettåringene begynte å bevege seg i hele barnehagen. Det synes jeg sier mye når en ettåring tørr å forlate den første trygge basen for å bevege seg i hele barnehagen. Henter sko i skoskapet og er over alt, det synes jeg er veldig bra. Da er de trygge, da er det noe med veggene her som gjør at de er trygge.”

Erfaringene til førskolelærer 1 beskriver mange kvaliteter som Tholin (2013) innledningsvis beskriver som betydningsfull i en god barnehage og sier at personalets behandling av barnet kan utgjøre store forskjeller for hvordan barnehagelivet blir. Det er viktig at personalet er medvirkende i å fremme viktige forbindelser til omsorg gjennom innholdet i ettåringens hverdager (ibid). Erfaringer førskolelærer 1 har rundt små grupper, nok voksne, fokus på ro og tid kan knyttes opp mot rammeplanen (KD, 2011) som belyser at denne type omsorg kan være med på å fremme trygghet, som igjen er en forutsetning for barns danning, læring og utvikling (KD, 2011). Når ettåringen blir møtt med omsorg, som har stor verdi i seg selv, får ettåringen en unik mulighet til å utvikle tillit, til andre og ikke minst seg selv (ibid). Dette understøttes også av Askland og Sataøen (2009), som hevder at hvis et barn skal kunne utvikle seg og lære, er tilknytning en viktig faktor.

Førskolelærer 2 mente at ettåringene tjente utrolig mye på å være i en stor gruppe med ca 20 barn, der de fleste var eldre og kunne fungere som rollemodeller for de minste barna.

Førskolelærer 2 hadde et utsagn som lød slik: *”Den hjelpen og omsorgen ettåringene opplever å få av sine eldre venner, er noe de små ikke får igjen noensinne.”*

Utsagnet tolker jeg opp mot det Søvik (2007) sier om et bevisst personale som er gode rollemodeller, som møter barna med tillit og respekt og utøver omsorg. Disse verdiene kan overføres til de store barna som igjen får vise omsorg gjennom og ta seg av ettåringene. Opplevelsene ettåringen får av omsorg, kan i samspillet mellom store og små være med å fremme tillitsfulle barn og grunnleggende for utsagnet til Tholin (2013) det gode liv.

For begge førskolelærerne var det av stor betydning at personalet var fysisk og følelsesmessig tilstedeværende og ga av seg selv for å skape trygghet i møte med ettåringen. Førskolelærer 2 uttrykte seg slik i forhold til trygghet:

”Trygghet er noe av det viktigste vi kan gi ettåringen. Har barnet positive erfaringer i møte med personalet og barnehagen, vil barnet forstå at barnehagen er et fint sted og være noe som gjør at barnet vil komme tilbake.”

Utsagnet samsvarer med Kvello (2010), som hevder at trygghet kan være grunnleggende for ettåringens tilknytning til nye omsorgspersoner. At førskolelærerne er så bevisste og ser ettåringenes behov og legger til rette for et trygt miljø, er som Tholin (2013) sier viktig for å oppnå en trygg og god plattform for ettåringene som starter i barnehagen. Et personale som er følelsesmessig til stede, som favner om barnet, gir trøst og omsorg er i følge Kvello (2010) den viktigste rollen personalet har for å fungere som ettåringens trygge base.

Hva som var viktig for førskolelærerne når det gjaldt ettåringenes ulike forutsetninger og behov, var at de nye omsorgspersonene tilpasset seg barnet. Dette gjorde de blant annet med å ha tett dialog med foreldrene for å bli bedre kjent med barnet, og for å få informasjon om eventuelle hensyn de måtte ta når barnehagen skulle legge opp dagene for de nye barna. Førskolelærer 1 vektla å ha ro rundt barnet, ha god tid for å unngå stress og uttrykte seg slik i forhold til tilvenningsperioden:

”Når barnet skal tilvennes i barnehagen er vi opptatt av nærhet, at vi har tid og rom til å sette oss ned og være sammen med barna. For at ettåringen skal bli kjent med resten av barnehagen må de ha nærhet til de voksne.”

Ordene er beskrivende for det Kvello (2010) innledningsvis har beskrevet om et følelsesmessig og tilgjengelig personal, som kan gi trøst, omsorg og hjelpe barnet med regulering av følelsene sine. Slik kan personalet være med på å skape en stabil ramme rundt barnet.

Et personal som var følelsesmessig til stede mente begge førskolelærerne var viktig for å fremme gode relasjoner mellom seg og barnet. For å få ettåringen trygt inn i barnegruppen, hadde barnehagene som tidligere nevnt opprettet en eller flere primærkontakter. Primærkontaktene hadde spesielt ansvar for å ivareta enkeltbarnets behov for omsorg, samtidig som de andre i personalet var bevisste sitt ansvar for å være tilgjengelig for ettåringen, når barnet selv ønsket det. Andre viktige faktorer for å skape trygghet var å benytte seg av humor. Samlingsstunder med mye sang og musikk var også viktige faktorer for å fremme gode relasjoner mellom barn og voksne. Begge mente at samlingsstundene var en arena der trygghet og tilknytning kunne oppstå, samt et virkemiddel for sosialisering, glede og

språkstimulering. Førskolelærernes handlinger med å få ettåringen inn i barnegruppa samsvarer med Kvello (2010), som understreker at for å fremme gode relasjoner mellom personalet og barnet må personalet være bevisste i sin rolle i samspill med barna og deres utvikling. Personalet setter spor etter seg i barna og bør ha kompetanse som tilsier at de ser barnet som en del av en relasjon (ibid).

4.3 Overgangsobjekter

På spørsmålet om informantenes syn på overgangsobjekter som flaske, sutt og koseklut, var det ulike meninger. Førskolelærer 1 syntes det var viktig for ettåringen å få beholde de trygge objektene de hadde med hjemmefra i en overgangsperiode. Hun mente barnet skulle slippe å legge fra seg overgangsobjekter når de skulle inn på en ny arena samtidig med adskillelsen fra foreldrene. Førskolelærer 1 ønsket så langt det lot seg gjøre å la barnet finne trøst i overgangsobjekter for å lette overgangen fra hjemmet til barnehagen. Når ettåringen var blitt trygg prøvde de å ta bort flasken med melk i forbindelse med legging, på grunn av skaden melken kan gjøre på tennene. Avvenning av sutt og koseklut mente førskolelærer 1 var foreldrenes oppgave, ikke barnehagens. Dette kan samsvare med det Askland og Sataøen (2009) sier, at overgangsobjekter kan fungere som trygghet for barnet ved adskillelse fra foreldrene. Ut fra Bowlbys tilknytningsteori (Kvello, 2010), har barn først og fremst behov for å søke nærhet og beskyttelse hos sine omsorgspersoner. Når foreldrene ikke er til stede kan overgangsobjekter, som førskolelærer 1 er inne på, være noe barnet kan finne trøst i for å få en tryggere overgang fra hjemmet til barnehagen.

Førskolelærer 2 fortalte at ettåringen får ha sutt, kose klut, bamser og biler med seg i vognen når de skal sove. Flaske med melk ble gitt til barnet før det la seg av en voksen, som holdt barnet inntil seg, for at barnet skulle få nærhet og kos før leggetid. Førskolelærer 2 uttrykker seg slik i forhold til å gi flaske med melk: *”Det er ikke noen barn som har behov for flaske med melk når de skal sove, det er et behov vi har laget. Ettåringen kan svelge i halsen og tennene tæres.”*

I forhold til å trille ettåringen i søvn fortalte førskolelærer 2 at det skjedde aldri, kun ved spesielle tilfeller for eksempel der barnet på forhånd hadde fått for lite søvn. Barnehagen hadde rutiner i forhold til leggingen. Personalet kunne bruke tid på legging, men ikke på trillingen. De pleide å stå ved siden av vognen, gjerne holde hånden og snakke beroligende til ettåringen. Ville ikke ettåringen sove ble barnet tatt opp for å legge seg senere. Erfaringene hennes tilsa at det var mange inntrykk for ettåringene i oppstarten, derfor sovnet de fleste

raskt og det som var viktigst var trygghet og en best mulig overgang den første tiden.

Førskolelærer 2 beskriver det å trille i søvn slik: *”Behovene skaper vi for barna, det er ikke deres behov. Det å trille barnet i søvn er ris til egen bak.”*

Utsagnet tolker jeg dit hen at personalet var enige om leggerutinene. Ståstedet til førskolelærer 2, kan illustrere det Tholin (2013) sier: det er en viktig faktor for barna at personalet kan samarbeide ut fra et felles etisk verdigrunnlag og pedagogisk ståsted.

Førskolelærer 1 fortalte at de alltid trillet i søvn de barna som trengte det. Etter hvert prøvde de å venne ettåringen med å ligge i vognen uten å gråte. For at personalet var det viktig tilpasset seg barnet frem til det hadde fått barnehagerutinene inn i kroppen. Førskolelærer 1 uttrykte seg slik i forhold til å trille ettåringen i søvn:

”Det er alltid en overgang, tenker jeg, og jeg husker ikke at vi har holdt på veldig lenge å trille ettåringer. Det har bare vært den første tiden for at barnet var vant med det hjemmefra.”

Disse ordene fra førskolelærer 1 kan beskrive det Tholin (2013) sier om å utøve omsorg overfor ettåringer. Skal barnehagepersonalet bli gode på omsorg er refleksjon rundt egne holdninger og handlinger et viktig virkemiddel for å utvikle og øke kvaliteten. Som Meyer (2005) uttrykker det, er vilkårene for barn i barnehagen nært forbundet med blant annet holdninger som råder blant personalet. I følge Meyer er det en pedagogisk leders oppgave å samle sine ansatte mot en felles visjon.

4.4 Overgangen mellom hjem og barnehage

Når det gjelder førskolelærernes erfaringer om hvordan ettåringen taklet overgangen mellom hjem og barnehage, kom det frem i begge intervjuene at de som var lettest å tilvenne og få trygge, som oftest var ettåringene. Refleksjonene rundt dette fenomenet var at barnehagen kunne være ettåringens andre arena og at barnet ikke hadde rukket å få like mange erfaringer uti verden som en to – treåring. Andre erfaringer som fremkom, var at de fleste ettåringer var vant med å forholde seg til et visst skifte av voksne blant venner og familie, og at det som oftest gikk greit å starte i barnehagen. Enkelte barn kunne ha fremmedangst eller så kunne tilknytningen til mor være så sterk enda, og det ble vanskelig for begge å forlate hverandre. Begge førskolelærerne oppfordret foreldrene til å hente ettåringen sin tidlig slik at dagene ikke ble for lange i overgangsperioden. Førskolelærerne ville heller ikke slippe foreldrene av sted før barnet og foreldrene var trygge nok til det, noe som viser førskolelærernes bevissthet

rundt tilvenningstidens viktige betydning. Dette samsvarer med Tholin (2013) som fremhever betydningen av å ha kompetente pedagoger som er i stand til å reflektere over barns individuelle behov i forbindelse med tilknytning og overgang til barnehage.

4.5 utfordringer i forhold til ettåringenes oppstart i barnehagen

På spørsmålet om førskolelærerne så noen utfordringer i forhold til ettåringens inntog i barnehagen da med tanke på tilknytning, svarte førskolelærer 1 at det i dag fokuseres mye på stress. Av den grunn skulle ettåringene ha fått mer tid hjemme med foreldrene for å få rolige dager og slippe tidsklemmen. Hvordan stresset for ettåringen arter seg, mente hun var avhengig av hvordan omsorgsgiverne takler hverdagene selv. utfordringen i møte med ettåringene der stresset allerede hadde fått sin betydning, mente førskolelærer 1, først og fremst ville vise seg når det lille barnet kom i barnehagesystemet. Ettåringen vil møte mange barn, mye lyd, lek og fart som kunne virke inn på ettåringenes stresshormoner. Men førskolelærer påpeker at det også er mange fordeler å begynne så tidlig i barnehagen. Veldig mange av ettåringene som starter i barnehagen, har hun erfart, ble tidlig utviklet i forhold til sosial kompetanse, og får med seg veldig mye ganske tidlig. Det førskolelæreren beskriver som en utfordring for barnehagen, er å fremme et rolig miljø for ettåringene og å skjerme dem for støy og uro. For å løse utfordringen har de delt ettåringene inn i mindre grupper. I forhold til gruppeinndeling uttrykker førskolelærer 1 seg slik:

Det at vi har små grupper med ettåringer gjør at vi får god tid til det individuelle, tid til omsorg, tid til avslapning, til å ha barnet på fanget og kose med dem.

Disse ordene fra førskolelæreren samsvarer med Bowlby (Kvelling 2010) som hevder at barnets tilknytningsgrunnlag blir etablert i første leveår, og at gjennom barnets to og et halvt år styrkes grunnlaget ytterligere for tilknytning. Dette innebærer at for en ettåring som starter i barnehagen kan tilknytningen fortsatt i stor grad påvirkes. Ved å organisere omsorgstilbudet i små grupper, som førskolelærer 1 forteller, vil det bli mer tid til enkeltbarnets behov, noe som vil styrke sjansene for positiv tilknytning.

I følge førskolelærer 2 var en av utfordringene å forholde seg til ettåringens hjemmeforhold. Enkelte ganger opplever hun ettåringer som i tillegg til barnehagen har flere familier å forholde seg til på grunn av delt omsorg. Ettåringene har i følge henne alltid vært i barnehagen, bare at samfunnsstrukturen har endret seg og uttrykker seg slik i forhold til ettåringens start i barnehagen: *Tro meg, ettåringenes eventuelle følelsesmessige vansker vil*

barnehagene få skylden for. Vi glemmer å se hjem og de forholdene som ettåringen er en del av i dag.

Disse ordene fra førskolelærer 2 kan understøttes av Tholin (2013) som sier at førskolelærere i møte med dagens ettåringer, må se barna med nye eller nypussede ”briller” for å møte samfunnets endringer, krav og gjeldende lover. Andre faktorer som var utfordrende for førskolelærer 2 i møte med ettåringen, var å tenke på behovene deres, for eksempel om det var varme nok i gulvene. Å passe på at barnet har det varmt nok ligger under omsorgsbegrepet som Tholin (2013) vier mye oppmerksomheten rundt.

5.0 Avslutning og veien videre

I denne undersøkelsen har jeg forsøkt å finne svar på problemstillingen:

”Hvordan jobber førskolelærere med å tilrettelegge for omsorg og tilknytning ved ettåringens oppstart i barnehagen?”

Det mener jeg at førskolelærerne ga svar på gjennom intervjuene. Gjennom intervjuene viste førskolelærerne fra hver sitt ståsted at de var godt forberedte på oppstarten for ettåringene i barnehagen. Begge barnehagene tilrettela med primærkontaktordninger i tilvenningsperioden. Denne ordningen ble fremhevet som veldig viktig for nettopp å ivareta ettåringenes behov for omsorg og tilknytning. God tid var også en faktor som ble vektlagt under tilvenningsperioden, for det var ikke alltid nok med de tradisjonelle tre dagene med tilvenning for ettåringene. Ofte hang dette sammen med foreldrenes reaksjoner overfor barnet sitt ved adskillelsen.

Undersøkelsene kunne ikke avklare hvordan alle barnehagene i kommunen tilrettelegger for omsorg og tilknytning for de små. Men de ga meg en pekepinn på hvordan førskolelærer 1 og 2 arbeidet med å sikre ettåringen en god start i barnehagen. Mine undersøkelser om bruk av overgangsobjekter som flaske og bysse barnet i søvn, viste at barnehagene handlet ulikt, slik diskusjonen blant barnehagepersonell på min egen arbeidsplass også tilsa.

5.1 Veien videre

Det vil alltid være foreldre som føler seg utrygge og som synes det kan være utfordrende å være foreldre. Derfor tenker jeg veien videre kan være å ha større fokus på foreldrene og at også de skal føle seg trygge på barnehagen. For at foreldrene skal bli bedre kjent med barnehagen, kunne de på forhånd bli invitert på besøk til oppstartssamtaler uten barn.

Gjennom kommunikasjon og samtaler mellom foreldre og førskolelærere vil det kunne åpnes opp for større innsikt for både barnehagen og foreldrenes forventninger og holdninger. Under samtalene kunne førskolelæreren veiledet foreldrene i hvordan de på best mulig måte kan avlevere ettåringen sin. Ettåringen kan lese kroppsspråket til foreldrene, og dersom foreldrene fremstår som utrygge, overføres ofte deres uttrykkighet til ettåringen. Gjensidig tillit og forståelse mellom foreldre og barnehagepersonell vil kunne ha positiv smitteeffekt på ettåringens tilknytning til nye omsorgspersoner ved oppstart i barnehagen. Trygge voksne kan bidra til trygge barn, dette gjelder også for ettåringene.

7. Referanser

Askland, L. og Sataøen, S. O. (2009). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. (2.utgave). Oslo: Gyldendals Norske Forlag AS.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. (5.utgave) Oslo: Gyldendal Norske Forlag AS.

Ingeberg, P. (red). (2011). *Barnehageloven og forskrifter. Med forarbeid og kommentarer*. Oslo: Pedlex Norske Skoleinformasjon.

Kunnskapsdepartementet. (2011). *RAMMEPLAN for barnehagens innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Kvello, Ø., (red). (2010). *Barn i utvikling*. (2.utgave). Oslo: Gyldendals Norske Forlag AS.

Meyer, S. E. (2005). *Pedagogisk lederskap i barnehagen*. (2. utgave). Oslo: Universitetsforlaget AS.

Sjøvik, P., (red). (2007). *En barnehage for alle*. (2.utgave). Oslo, Universitetsforlaget AS.

Tholin, R, K. (2013). *Omsorg i barnehagen*. Bergen: Fagforlaget Vigmostad & Bjørke AS

Vedlegg:**Vedlegg I – Invitasjonsbrev**

.....

Til

Forespørsel om å delta på intervju i forbindelse med en profesjonsoppgave i pedagogikk

Mitt navn er, jeg er førskolelærerstudent, 4.studieår, ved Høgskolen i Nesna og holder for tiden på med å skrive en profesjonsoppgave i pedagogikk. Oppgaven er en del av avsluttende eksamen i pedagogikk. Tema for oppgaven er å undersøke hvordan pedagogiske ledere tilrettelegger for omsorg og tilknytning ved oppstart for 1-åringene i barnehagen.

Målsetningen er å få frem pedagogiske lederes tanker og erfaringer omkring 1-åringenes inntog i barnehagen. For å finne ut av dette, ønsker jeg å intervju to pedagogiske ledere fra to ulike barnehager. I den forbindelse ønsker jeg at en av dem skal være deg og spør om du kunne tenkt deg til å bidra med din kunnskap og erfaring? Dette innebærer at jeg kommer til barnehagen og intervjuer deg en dag det passer. Jeg jobber hver dag, så det beste hadde vært å avtale tid og sted på telefon. Under intervjuet vil jeg bruke båndopptaker og ta notater underveis når vi snakker sammen. Av tid regner jeg med at vi trenger ca 30-40 min. Med tanke på informantens anonymitet har jeg taushetsplikt, og alle data vil bli anonymisert og ikke være gjenkjennbare i den ferdige oppgaven. Resultatene av undersøkelsen vil foreligge i min profesjonsoppgave som skal være ferdig i slutten av november 2013. Jeg står ansvarlig for gjennomføring av oppgaven, mens min veileder og Høgskolen i Nesna står som faglig ansvarlig.

Om du kan tenke deg til å være en av mine informanter, vil jeg sette stor pris på din deltakelse. Jeg tar kontakt med deg innen utgangen av uke 42 for eventuelt å avtale tidspunkt for intervju. Om du lurer på noe er det bare å ta kontakt med meg på e-post..., eller ring...

Med vennlig hilsen

Vedlegg II - Intervjuguide

Intervjuguide for profesjonsoppgave

Spørsmål til intervju med tema oppstart og tilvenning i barnehagen.

1. Hvilke erfaringer har du med 1-åringens oppstart i barnehagen? Da med tanke på barnets reaksjoner og deres behov.
2. Hva tror du er viktigst for at 1-åringen skal oppleve omsorg og utvikle tilknytning i møte med barnehagen?
3. Hva tenker du er viktig når ettåringer med ulike forutsetninger og modningsnivåer skal tilvennes i barnehagen?
4. Hvilke strategier har barnehagen som brukes for å skape gode relasjoner mellom barnet og personalet? Kan du gi noen eksempler?
5. Hvordan er ditt syn på overgangsobjekter som for eksempel flaske, sutt og bamse, når barnet skal ha formiddagsluren. Kan du i den forbindelse komme med noen eksempler?
6. Hvilke prosedyrer har dere i forhold til barn som trenger å trilles i søvn?
7. Sett i lys av dine erfaringer, hvordan synes du 1-åringen takler overgangen mellom hjem og barnehage? Har du noen eksempler på noen ulike reaksjoner?
8. Ser du noen utfordringer med at så små barn starter i barnehagen i forhold til tilknytning?